N:r 13.

SVENSKA FOLKETS ÖRESKRIFTER.

Utgifna på **Folkupplysningsföretagets förlag.**

Redaktör: DAVID BERGSTRÖM.

==

Mera ljus.

Några ord till arbetarklassen om själfundervisning.

Af

K. J. Gabrielsson.

==

Pris: 5 öre.

Postadress för meddelanden i redaktionsärenden: Folkupplysningsföretaget, Redaktionen. Stockholm.

För andra meddelanden: Folkupplysningsföretaget, Expeditionen, Stockholm.

Stockholm, Gustaf Lindströms boktr., 1897.

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna *Svenska Folkets Öreskrifter*, N:o 13 av **Karl Johan Gabrielssonm** (1861-1901) har digitaliserats 2012 av Kungliga Biblioteket i Stockholm och anpassats för Projekt Runeberg i december 2015 av Ralph E.

Svenska Folkets Öreskrifter

utgifvas på det af Folkriksdagen grundlagda Folkupplysningsföretagets förlag. Dessa skrifter utgå i massupplagor om 50,000 à 100,000 exemplar, och de äro *ytterst prisbilliga*, endast *5 à 10 öre* för hvarje skrift.

Svenska Folkets Öreskrifter äro afsedda att värksamt bidraga till svenska folkets ***politiska och samhälleliga upplysning.*** Närmare angifvet komma de att behandla ämnen företrädesvis inom följande hufvudområden: historia och folkbeskrifning; statsrätt och politik; kommunalkunskap; folkrätt; sociologi (samhällslära); nationalekonomi; finansrätt (jämte skattelära och budgetfrågor); industri- och jordbruksarbetarefrågor; bonde- och jordbruksfrågor; undervisningsfrågor; allmänna kulturfrågor (jämte litterära frågor); försvars- och militärfrågor; statstjänst och ämbetsmannavälde; juridik. När därtill finnes anledning, kommer öreskrifternas text att beledsagas af illustrationer, grafiska framställningar o. s. v.

Det skall bliifva redaktionens allvarliga bemödande att, i enlighet med den af Folkriksdagen utstakade planen, gifva öreskrifterna ett så godt och allsidigt innehåll som möjligt.

Men det är icke nog att innehållet blir af bästa slag. Redaktionen vill sätta som sitt ögonmärke, att dessa skrifter skola framträda i en så klar och lättbegriplig form, ätt de därigenom och genom sin prisbillighet kunna bana sig väg till hvarje hem och sålunda i egentlig mening och fullt ut skola förtjäna att kallas

Svenska Folkets Öreskrifter.

Stockholm 1897.

Redaktionen.

Önskningsmål i fråga om skrifternas innehåll, förslag å ämnen som böra behandlas o. s. v. torde benäget insändas till Redaktionen.

Mera ljus.

Huru kan arbetareklassen skaffa sig kunskaper?

Detta tal ställes till arbetareklassen i allmänhet, men isynnerhet dock till dig, du, som går litet hvarstädes ute i landet, försänkt i oklara drömmerier, med bitterhet i sinnet, med en tärande längtan efter ljus och med en modlös känsla af att du intet kan göra för din egen och dina medbröders upplysning. Det ställes till dig därför, att jag vet att du finnes, och därför, att du förr eller senare får tillfälle att utöfva inflytande på din omgifning, då den kommer till dig och beder dig om råd.

Du säger dig sakna tid att inhämta kunskaper. Du säger, att det hårda kroppsarbetet, i förening med det dåliga kosthållet, hotar att förslöa både själ och kropp.

Det är sant, du har mycket som ursäktar dig!

Men hvad skulle månne en kunskapstörstande träl från medeltiden säga — och säkert har det funnits sådana olyckliga, andliga cellfångar — om han sattes i tillfälle att jämföra vår

tid, då kunskaper bokstafligen strös ut för alla vindar och då äfven den fattigaste kan läsa, med *sin* tid, då böcker icke funnos och då folket i alla fall icke skulle kunnat läsa dem; en tid, då män, som nitälskade för mänsklighetens uppryckande ur mörker och försoffning, stenades och brändes?Helt säkert skulle han anse vår tid som ett paradis. Och antagligen skulle han bli mycket förvånad öfver, att människor med sådana resurser fortfarande underkastade sig slafveri på grund af okunnighet.

Och han skulle ha rätt!

Stora hinder

ligga visserligen i vägen för våra dagars arbetare, då han vill skaffa sig kunskaper. Men mycket af det, som hindrar, måste dock skrifvas på modlöshetens och likgiltighetens konto. Så illa som nu behöfde det icke stå till med folkupplysningen, trots vår dåliga, långt ifrån eggande folkskoleundervisning och trots fattigdom, hårdt arbete och andra vidrigheter.

Det är ju icke meningen, att hvar och en skall bli lärd som en professor — åtminstone icke i vår generation. Men folket bör åtminstone skaffa sig

så mycken upplysning,

att det kan döma i sina egna och landets angelägenheter. Därförutan befrias det aldrig från mer eller mindre själfrådiga förmyndare, hur än de politiska systemen växla. Eller hvarför kan det sägas att Amerika, med dess allmänna rösträtt, är det största utsugareland i världen, fyllt af vingelpolitici, om inte därför, att folket saknar håg för allmänna angelägenheter och följaktligen försummar att skaffa sig kunskap om dem?

Den kunskap, som en arbetare kan skaffa sig, är så kallad

allmänbildning.

För att förvärfva specialkunskaper, kräfves mera både håg och tid. Det arbete, som härför erfordras, bör taga vid, sedan man genom allmänbildningen fåttbegrepp om, hvad specialkunskaperna hvar och en i sin stad betyda för det hela.

Hvad arbetaren i vår tid främst behöfver, är just *allmänbildning.* Han behöfver en riktig och vidsträckt öfverblick öfver världen och dess förhållanden; han måste lära känna, huru släktet vuxit, liksom individen, från en obetydlig början till våra dagars utomordentliga möjligheter; han måste lära förstå, hvarför det vuxit så och icke annorledes, samt, på grund af lagarne för det helas gång, lära sig sluta till, hvad framtiden sannolikt kommer att bära i sitt sköte.

Han bör också lära känna hvad djupsinniga, forskande män tänkt om vårt och världens väsen och lära förstå hvad den noggranna, fullt vetenskapliga forskningen vet om tillvarons s. k. gåtor; sådan kunskap räddar varmhjärtade personer från vidskepelse och från alt gifva sig första bästa religiösa system med dess irrbilder i våld.

Arbetaren måste också lära förstå huru våra stater äro och ha varit bygda och att inse skilnaden mellan olika regerings-, representations- och skattesystem och jämföra deras värkningar.

Och sist, men icke minst: han bör läsa god skönlitteratur! Därigenom förfinas sinnet och sederna, samt hålles hågen varm för det sköna i lifvet, hvaraf följer ett samlif sådant som det bör vara: ett förhållande af förbindlighet och tillmötesgående mellan människorna.

Af allt detta: *allmän kulturhistoria, filosofi, statskunskap* och *skönlitteratur,* inhämtas som bekant

intet eller ytterst ringa

i våra folkskolor, och detta säkerligen icke endast till följd af lärjungarnes ungdom, utan också till stor del emedan sådana kunskaper äro minst lika farliga i egoistiskamaktinnehafvares ögon som riktigt röda agitatorer och uppviglare. Men just därför är det af så mycket större vikt, att dessa kunskaper komma ned till folket.

Och ingen må bli rädd för de oerhörda bokvolymer, man vid första påseendet tror sig skymta bakom här uppräknade titlar, eller föreställa sig, att böcker i sådana ämnen kan en arbetare aldrig skaffa sig. Saken är långt ifrån så svår, som den ser ut.

Tack vare människovänligt tänkande personer, finnes i dessa och andra nyttiga kunskapsämnen en mängd

smärre skrifter,

särskilt anpassade för självstudium, och hvilka för en ringa uppoffring kunna bli äfven den fattiges egendom.

Sådana skrifter äro *Verdandis småskrifter,* hvilka, så långt vi läst dem, värkligen förtjäna rekommendation. Och vi hoppas, att *Svenska Folkets Öreskrifter,* och öfriga skrifter, som komma att utgifvas enligt Andra folkriksdagens beslut, äfven skola innehålla ett värdefullt urval, liksom en del arbetarebibliotek för lån redan äro ganska väl försedda.

När man vet, hvad man vill läsa, kan man föröfrigt ofta ganska lätt och billigt komma öfver hvad man önskar, t. ex. hos en antikvarisk bokhandlare.

Men den som icke har det allt för dåligt stält och har fått läslusten väckt, han skall snart

längta ut

till de vida vidderna och de stora djupen. Det kommer en tid, då han inte känner sig nöjd med äfven de allra bästa populära redogörelser för saker och ting, utan vill gå direkt till originalvärken. Här resa sig nya svårigheter. Det kommer tillfällen, då man, för att läsa ett arbete, måste kunna

främmande språk.

Nu går det för långt! säger du kanske, tålmodige läsare. Men vänta litet: äfven den saken är dock icke svårare, än att mången arbetare gått i land med den. Det kommer blott an på hur man går till väga.

Man måste vara praktisk. Du vill lära *läsa* språket och har intet behof af hvarken att kunna tala eller skrifva det. Om vi nu antaga att det är fråga om tyska, så aktar du dig visligen för att taga lektioner i en "borgarskola" eller hos en lärare, som börjar med att plugga i dig grammatik och fortsätter med att plugga i dig grammatik, tills du om tre år kanske, om allt går väl, visserligen kan rätt böja en del tyska verb, men är alldeles oförmögen att läsa en enkel tidningsnotis — vi sakna icke exempel på sådan arbetareundervisning ens i landets hufvudstad.

Nej, gå och köp en enkel lärobok i de första grunderna och läs den, låt oss säga i två månader, eller tills du förstår ungefär hvartannat ord i en tidningsnotis eller en lättfattlig bok — det är inte nödvändigt att förstå hela meningar. Gå sedan och köp ett lexikon och lägg bredvid dig, då du läser, samt slå däruti upp de svåra orden. Det går långsamt att läsa i början, men det går. Lagar man så att man efter hand får nya böcker att läsa, hålles intrüsset vid lif och nya ord inläras oupphörligt.

Är man inte allt för dum och lagom flitig, kan man genom denna metod

på ett halft år

lära sig läsa vanliga uppsatser; efter ett år läser man redan tysk filosofi, hvilket enligt mångas samstämmiga omdöme lär vara bland det svåraste här i världen.

Kan man därefter få tillfälle att lära grammatik och att tala, bör man naturligtvis icke försumma det.Men man bör icke tråka ut sig själf från början, när man är lycklig nog att få bestämma öfver sitt eget öde; mången stackars skolgosse får minsann inte det.

Och när du väl fått makt öfver tyskan, hvem vet om du icke en vacker dag — aptiten växer medan man äter — griper dig an äfven med engelska och franska. Och skulle du aldrig komma längre än att du nödtorftigt kan läsa språken, men begagnar denna färdighet till att taga reda på hvad snillrike män tänkt och velat, så blir du i alla fall mera bildad och i högre grad en sann människa, än mången ytlig sprätt eller fröken, som genom trägen öfning från barndomen lärt sig "parlera" franska med mer eller mindre äkta näsljud, men icke fått lära tänka, emedan det yttre skenet på fåfängans marknad alltid varit det förnämsta både för deras uppfostrare och dem själfva.

Kan du icke hinna så långt, som här blifvit sagt, så gå så långt du kan. Vi måste bli

ett upplyst folk,

om vi vilja bli ett fritt folk. “Snillet trifves icke i okunnighetens skräpkamrar“, sade en gång Tegnér. Men icke häller det sunda förståndet trifves där, och ett land, som ligger försänkt i okunnighet, är prisgifvet åt ett mindre antal klippska, vanligtvis hänsynslösa individer, hvilka alltid drifvas att missbruka sin makt till flertalets skada och egen vinning.

Och det är sannerligen icke något offer för den enskilda individen, om han med tanke på det allmänna beslutar bryta med gammal slentrian och börja det skenbart mödosamma arbetet att skaffa sig kunskaper för egen del, för vidare befordran till omgifningen. Det blir en möda, som äfven personligt lönar den djärfve, hvilken något vågar, och lönar honom på ett rikare sätt än han i början anar.

Bildningens lycka.

Om man är en okunnig drömmare af förut omtalat slag, som, uppfyld af längtan efter något okänt, dväljes i en omgifning, hvilken icke förstår en, men som nöjer sig med trånga hvardagsförhållanden, på hvilka en annan för länge sedan blifvit uppleden; — om man är en sådan person, och en vacker dag, sedan man börjat läsa, finner sig vara en själsfrände till sådana män som en Göthe, en Schiller, en Geijer eller en Tegnér — visserligen en mycket, mycket obetydlig frände. men likväl i besittning af någon gnista från den ande, hvilken besjälat mänsklighetens ljusa förtrupper — så fins det säkert ingen himmel skönare än den, i hvilken man då känner sig vara. Det är en upphöjelse, hvilken ingen mäktar fatta, som icke erfarit den. Den kan icke beskrifvas, men man får kanske en aning om den, ifall man besinnar, att den oftast skygge drömmaren lidit mycket af sin olikhet med alla andra, och att han känt en ensamhet, som beröfvat honom tron på sig själf.

Bilden om befrielse från ett mörkt, beständigt fängelse, till frihet och bländande ljus, blir svag, jämförd med en sådan människas ställning; ty det ena gäller mera yttre förhållanden, medan det andra gäller något ojämförligt mycket känsligare: människans förnimmande inre, eller det, vi uppfatta som ett sådant.

Då den självstuderade första gången finner sig kunna obehindrat läsa en uppsats på ett främmande språk, erfar han en känsla som knappast är mindre intensiv, om också af ett något annat slag. Den kan jämföras med — man tillåte jämförelsen — hvad en yngling förnimmer, då han första gången fått bevis för att han är man.Något liknande måste också de ynglingar ha erfarit, hvilka lagerkröntes inför hela landet vid idrottsspelen i det gamla Grekland. En känsla af berusande stolthet och jublande segervisshet.

Många erfarenheter — bland dem säkert också de ofvan skildrade — äro förbehållna ensamt åt den självstuderande arbetaren.

Till honom komma förnimmelserna sedan han mognat i lifvets skola och kan reflektera, samt sedan han känt hela bitterheten i att stå utanför, medan de träffa andra studerande redan i pojkåren, då sinnet icke känner något större behof efter dem, utan allt inläres som en ufanläxa.

***

Den som täres af längtan att komma

upp till ljus

och en medveten syn på tingen, gör dumt, om han af missmodet låter sig förledas att dränka bekymren och sin intelligens i glaset; ty lugn får han ändå aldrig på den vägen, utan slutar med att bli antingen en hypokondrisk stackare eller en dålig människa. Bättre är då att med friskt mod kasta sig in i det nya, som rör sig i tiden, och att skaffa sig upplysning, obekymrad om alla svårigheter.

Fattar arbetareklassen sin ställning rätt, så finner den sig visserligen vara en fattig socknens son nere vid dörren i kyrkan, medan andra sitta längre fram i de bekväma herrskapsbänkarne. Men den skall också finna sig ha intelligens och kraft nog att taga reda på det, som förkunnas från vetandets predikstolar, och att tillgodogöra sig detsamma till sin egen och det helas välgång.Och många af de både egoisliska och för det allmanna bästa likgiltiga herrar, hvilka nu intaga de första platserna och i sin maktfullkomlighet blicka med förakt på det lägre folket, skola en dag finna hvad de nu icke ana, nämligen sig själfva distanserade af blusmännen, hvilka drifvas framåt af sin okufliga längtan efter

frihet och ljus.

* Helt säkert skulle han anse vår tid som ett paradis. Och antagligen skulle han bli mycket förvånad öfver, att människor med sådana resurser fortfarande underkastade sig slafveri på grund af okunnighet.

Och han skulle ha rätt!

Stora hinder

ligga visserligen i vägen för våra dagars arbetare, då han vill skaffa sig kunskaper. Men mycket af det, som hindrar, måste dock skrifvas på modlöshetens och likgiltighetens konto. Så illa som nu behöfde det icke stå till med folkupplysningen, trots vår dåliga, långt ifrån eggande folkskoleundervisning och trots fattigdom, hårdt arbete och andra vidrigheter.

Det är ju icke meningen, att hvar och en skall bli lärd som en professor — åtminstone icke i vår generation. Men folket bör åtminstone skaffa sig

så mycken upplysning,

att det kan döma i sina egna och landets angelägenheter. Därförutan befrias det aldrig från mer eller mindre själfrådiga förmyndare, hur än de politiska systemen växla. Eller hvarför kan det sägas att Amerika, med dess allmänna rösträtt, är det största utsugareland i världen, fyllt af vingelpolitici, om inte därför, att folket saknar håg för allmänna angelägenheter och följaktligen försummar att skaffa sig kunskap om dem?

Den kunskap, som en arbetare kan skaffa sig, är så kallad

allmänbildning.

För att förvärfva specialkunskaper, kräfves mera både håg och tid. Det arbete, som härför erfordras, bör taga vid, sedan man genom allmänbildningen fått Helt säkert skulle han anse vår tid som ett paradis. Och antagligen skulle han bli mycket förvånad öfver, att människor med sådana resurser fortfarande underkastade sig slafveri på grund af okunnighet.

Och han skulle ha rätt!

Stora hinder

ligga visserligen i vägen för våra dagars arbetare, då han vill skaffa sig kunskaper. Men mycket af det, som hindrar, måste dock skrifvas på modlöshetens och likgiltighetens konto. Så illa som nu behöfde det icke stå till med folkupplysningen, trots vår dåliga, långt ifrån eggande folkskoleundervisning och trots fattigdom, hårdt arbete och andra vidrigheter.

Det är ju icke meningen, att hvar och en skall bli lärd som en professor — åtminstone icke i vår generation. Men folket bör åtminstone skaffa sig

så mycken upplysning,

att det kan döma i sina egna och landets angelägenheter. Därförutan befrias det aldrig från mer eller mindre själfrådiga förmyndare, hur än de politiska systemen växla. Eller hvarför kan det sägas att Amerika, med dess allmänna rösträtt, är det största utsugareland i världen, fyllt af vingelpolitici, om inte därför, att folket saknar håg för allmänna angelägenheter och följaktligen försummar att skaffa sig kunskap om dem?

Den kunskap, som en arbetare kan skaffa sig, är så kallad

allmänbildning.

För att förvärfva specialkunskaper, kräfves mera både håg och tid. Det arbete, som härför erfordras, bör taga vid, sedan man genom allmänbildningen fått Helt säkert skulle han anse vår tid som ett paradis. Och antagligen skulle han bli mycket förvånad öfver, att människor med sådana resurser fortfarande underkastade sig slafveri på grund af okunnighet.

Och han skulle ha rätt!

Stora hinder

ligga visserligen i vägen för våra dagars arbetare, då han vill skaffa sig kunskaper. Men mycket af det, som hindrar, måste dock skrifvas på modlöshetens och likgiltighetens konto. Så illa som nu behöfde det icke stå till med folkupplysningen, trots vår dåliga, långt ifrån eggande folkskoleundervisning och trots fattigdom, hårdt arbete och andra vidrigheter.

Det är ju icke meningen, att hvar och en skall bli lärd som en professor — åtminstone icke i vår generation. Men folket bör åtminstone skaffa sig

så mycken upplysning,

att det kan döma i sina egna och landets angelägenheter. Därförutan befrias det aldrig från mer eller mindre själfrådiga förmyndare, hur än de politiska systemen växla. Eller hvarför kan det sägas att Amerika, med dess allmänna rösträtt, är det största utsugareland i världen, fyllt af vingelpolitici, om inte därför, att folket saknar håg för allmänna angelägenheter och följaktligen försummar att skaffa sig kunskap om dem?

Den kunskap, som en arbetare kan skaffa sig, är så kallad

allmänbildning.

För att förvärfva specialkunskaper, kräfves mera både håg och tid. Det arbete, som härför erfordras, bör taga vid, sedan man genom allmänbildningen fåttbegrepp om, hvad specialkunskaperna hvar och en i sin stad betyda för det hela.

Hvad arbetaren i vår tid främst behöfver, är just *allmänbildning.* Han behöfver en riktig och vidsträckt öfverblick öfver världen och dess förhållanden; han måste lära känna, huru släktet vuxit, liksom individen, från en obetydlig början till våra dagars utomordentliga möjligheter; han måste lära förstå, hvarför det vuxit så och icke annorledes, samt, på grund af lagarne för det helas gång, lära sig sluta till, hvad framtiden sannolikt kommer att bära i sitt sköte.

Han bör också lära känna hvad djupsinniga, forskande män tänkt om vårt och världens väsen och lära förstå hvad den noggranna, fullt vetenskapliga forskningen vet om tillvarons s. k. gåtor; sådan kunskap räddar varmhjärtade personer från vidskepelse och från alt gifva sig första bästa religiösa system med dess irrbilder i våld.

Arbetaren måste också lära förstå huru våra stater äro och ha varit bygda och att inse skilnaden mellan olika regerings-, representations- och skattesystem och jämföra deras värkningar.

Och sist, men icke minst: han bör läsa god skönlitteratur! Därigenom förfinas sinnet och sederna, samt hålles hågen varm för det sköna i lifvet, hvaraf följer ett samlif sådant som det bör vara: ett förhållande af förbindlighet och tillmötesgående mellan människorna.

Af allt detta: *allmän kulturhistoria, filosofi, statskunskap* och *skönlitteratur,* inhämtas som bekant

intet eller ytterst ringa

i våra folkskolor, och detta säkerligen icke endast till följd af lärjungarnes ungdom, utan också till stor del emedan sådana kunskaper äro minst lika farliga i egoistiska begrepp om, hvad specialkunskaperna hvar och en i sin stad betyda för det hela.

Hvad arbetaren i vår tid främst behöfver, är just *allmänbildning.* Han behöfver en riktig och vidsträckt öfverblick öfver världen och dess förhållanden; han måste lära känna, huru släktet vuxit, liksom individen, från en obetydlig början till våra dagars utomordentliga möjligheter; han måste lära förstå, hvarför det vuxit så och icke annorledes, samt, på grund af lagarne för det helas gång, lära sig sluta till, hvad framtiden sannolikt kommer att bära i sitt sköte.

Han bör också lära känna hvad djupsinniga, forskande män tänkt om vårt och världens väsen och lära förstå hvad den noggranna, fullt vetenskapliga forskningen vet om tillvarons s. k. gåtor; sådan kunskap räddar varmhjärtade personer från vidskepelse och från alt gifva sig första bästa religiösa system med dess irrbilder i våld.

Arbetaren måste också lära förstå huru våra stater äro och ha varit bygda och att inse skilnaden mellan olika regerings-, representations- och skattesystem och jämföra deras värkningar.

Och sist, men icke minst: han bör läsa god skönlitteratur! Därigenom förfinas sinnet och sederna, samt hålles hågen varm för det sköna i lifvet, hvaraf följer ett samlif sådant som det bör vara: ett förhållande af förbindlighet och tillmötesgående mellan människorna.

Af allt detta: *allmän kulturhistoria, filosofi, statskunskap* och *skönlitteratur,* inhämtas som bekant

intet eller ytterst ringa

i våra folkskolor, och detta säkerligen icke endast till följd af lärjungarnes ungdom, utan också till stor del emedan sådana kunskaper äro minst lika farliga i egoistiskamaktinnehafvares ögon som riktigt röda agitatorer och uppviglare. Men just därför är det af så mycket större vikt, att dessa kunskaper komma ned till folket.

Och ingen må bli rädd för de oerhörda bokvolymer, man vid första påseendet tror sig skymta bakom här uppräknade titlar, eller föreställa sig, att böcker i sådana ämnen kan en arbetare aldrig skaffa sig. Saken är långt ifrån så svår, som den ser ut.

Tack vare människovänligt tänkande personer, finnes i dessa och andra nyttiga kunskapsämnen en mängd

smärre skrifter,

särskilt anpassade för självstudium, och hvilka för en ringa uppoffring kunna bli äfven den fattiges egendom.

Sådana skrifter äro *Verdandis småskrifter,* hvilka, så långt vi läst dem, värkligen förtjäna rekommendation. Och vi hoppas, att *Svenska Folkets Öreskrifter,* och öfriga skrifter, som komma att utgifvas enligt Andra folkriksdagens beslut, äfven skola innehålla ett värdefullt urval, liksom en del arbetarebibliotek för lån redan äro ganska väl försedda.

När man vet, hvad man vill läsa, kan man föröfrigt ofta ganska lätt och billigt komma öfver hvad man önskar, t. ex. hos en antikvarisk bokhandlare.

Men den som icke har det allt för dåligt stält och har fått läslusten väckt, han skall snart

längta ut

till de vida vidderna och de stora djupen. Det kommer en tid, då han inte känner sig nöjd med äfven de allra bästa populära redogörelser för saker och ting, utan vill gå direkt till originalvärken. Här resa sig nya svårigheter. Det kommer tillfällen, då man, för att läsa ett arbete, måste kunna

främmande språk.

maktinnehafvares ögon som riktigt röda agitatorer och uppviglare. Men just därför är det af så mycket större vikt, att dessa kunskaper komma ned till folket.

Och ingen må bli rädd för de oerhörda bokvolymer, man vid första påseendet tror sig skymta bakom här uppräknade titlar, eller föreställa sig, att böcker i sådana ämnen kan en arbetare aldrig skaffa sig. Saken är långt ifrån så svår, som den ser ut.

Tack vare människovänligt tänkande personer, finnes i dessa och andra nyttiga kunskapsämnen en mängd

smärre skrifter,

särskilt anpassade för självstudium, och hvilka för en ringa uppoffring kunna bli äfven den fattiges egendom.

Sådana skrifter äro *Verdandis småskrifter,* hvilka, så långt vi läst dem, värkligen förtjäna rekommendation. Och vi hoppas, att *Svenska Folkets Öreskrifter,* och öfriga skrifter, som komma att utgifvas enligt Andra folkriksdagens beslut, äfven skola innehålla ett värdefullt urval, liksom en del arbetarebibliotek för lån redan äro ganska väl försedda.

När man vet, hvad man vill läsa, kan man föröfrigt ofta ganska lätt och billigt komma öfver hvad man önskar, t. ex. hos en antikvarisk bokhandlare.

Men den som icke har det allt för dåligt stält och har fått läslusten väckt, han skall snart

längta ut

till de vida vidderna och de stora djupen. Det kommer en tid, då han inte känner sig nöjd med äfven de allra bästa populära redogörelser för saker och ting, utan vill gå direkt till originalvärken. Här resa sig nya svårigheter. Det kommer tillfällen, då man, för att läsa ett arbete, måste kunna

främmande språk.

maktinnehafvares ögon som riktigt röda agitatorer och uppviglare. Men just därför är det af så mycket större vikt, att dessa kunskaper komma ned till folket.

Och ingen må bli rädd för de oerhörda bokvolymer, man vid första påseendet tror sig skymta bakom här uppräknade titlar, eller föreställa sig, att böcker i sådana ämnen kan en arbetare aldrig skaffa sig. Saken är långt ifrån så svår, som den ser ut.

Tack vare människovänligt tänkande personer, finnes i dessa och andra nyttiga kunskapsämnen en mängd

smärre skrifter,

särskilt anpassade för självstudium, och hvilka för en ringa uppoffring kunna bli äfven den fattiges egendom.

Sådana skrifter äro *Verdandis småskrifter,* hvilka, så långt vi läst dem, värkligen förtjäna rekommendation. Och vi hoppas, att *Svenska Folkets Öreskrifter,* och öfriga skrifter, som komma att utgifvas enligt Andra folkriksdagens beslut, äfven skola innehålla ett värdefullt urval, liksom en del arbetarebibliotek för lån redan äro ganska väl försedda.

När man vet, hvad man vill läsa, kan man föröfrigt ofta ganska lätt och billigt komma öfver hvad man önskar, t. ex. hos en antikvarisk bokhandlare.

Men den som icke har det allt för dåligt stält och har fått läslusten väckt, han skall snart

längta ut

till de vida vidderna och de stora djupen. Det kommer en tid, då han inte känner sig nöjd med äfven de allra bästa populära redogörelser för saker och ting, utan vill gå direkt till originalvärken. Här resa sig nya svårigheter. Det kommer tillfällen, då man, för att läsa ett arbete, måste kunna

främmande språk.

maktinnehafvares ögon som riktigt röda agitatorer och uppviglare. Men just därför är det af så mycket större vikt, att dessa kunskaper komma ned till folket.

Och ingen må bli rädd för de oerhörda bokvolymer, man vid första påseendet tror sig skymta bakom här uppräknade titlar, eller föreställa sig, att böcker i sådana ämnen kan en arbetare aldrig skaffa sig. Saken är långt ifrån så svår, som den ser ut.

Tack vare människovänligt tänkande personer, finnes i dessa och andra nyttiga kunskapsämnen en mängd

smärre skrifter,

särskilt anpassade för självstudium, och hvilka för en ringa uppoffring kunna bli äfven den fattiges egendom.

Sådana skrifter äro *Verdandis småskrifter,* hvilka, så långt vi läst dem, värkligen förtjäna rekommendation. Och vi hoppas, att *Svenska Folkets Öreskrifter,* och öfriga skrifter, som komma att utgifvas enligt Andra folkriksdagens beslut, äfven skola innehålla ett värdefullt urval, liksom en del arbetarebibliotek för lån redan äro ganska väl försedda.

När man vet, hvad man vill läsa, kan man föröfrigt ofta ganska lätt och billigt komma öfver hvad man önskar, t. ex. hos en antikvarisk bokhandlare.

Men den som icke har det allt för dåligt stält och har fått läslusten väckt, han skall snart

längta ut

till de vida vidderna och de stora djupen. Det kommer en tid, då han inte känner sig nöjd med äfven de allra bästa populära redogörelser för saker och ting, utan vill gå direkt till originalvärken. Här resa sig nya svårigheter. Det kommer tillfällen, då man, för att läsa ett arbete, måste kunna

främmande språk.

Nu går det för långt! säger du kanske, tålmodige läsare. Men vänta litet: äfven den saken är dock icke svårare, än att mången arbetare gått i land med den. Det kommer blott an på hur man går till väga.

Man måste vara praktisk. Du vill lära *läsa* språket och har intet behof af hvarken att kunna tala eller skrifva det. Om vi nu antaga att det är fråga om tyska, så aktar du dig visligen för att taga lektioner i en "borgarskola" eller hos en lärare, som börjar med att plugga i dig grammatik och fortsätter med att plugga i dig grammatik, tills du om tre år kanske, om allt går väl, visserligen kan rätt böja en del tyska verb, men är alldeles oförmögen att läsa en enkel tidningsnotis — vi sakna icke exempel på sådan arbetareundervisning ens i landets hufvudstad.

Nej, gå och köp en enkel lärobok i de första grunderna och läs den, låt oss säga i två månader, eller tills du förstår ungefär hvartannat ord i en tidningsnotis eller en lättfattlig bok — det är inte nödvändigt att förstå hela meningar. Gå sedan och köp ett lexikon och lägg bredvid dig, då du läser, samt slå däruti upp de svåra orden. Det går långsamt att läsa i början, men det går. Lagar man så att man efter hand får nya böcker att läsa, hålles inträsset vid lif och nya ord inläras oupphörligt.

Är man inte allt för dum och lagom flitig, kan man genom denna metod

på ett halft år

lära sig läsa vanliga uppsatser; efter ett år läser man redan tysk filosofi, hvilket enligt mångas samstämmiga omdöme lär vara bland det svåraste här i världen.

Kan man därefter få tillfälle att lära grammatik och att tala, bör man naturligtvis icke försumma det. Nu går det för långt! säger du kanske, tålmodige läsare. Men vänta litet: äfven den saken är dock icke svårare, än att mången arbetare gått i land med den. Det kommer blott an på hur man går till väga.

Man måste vara praktisk. Du vill lära *läsa* språket och har intet behof af hvarken att kunna tala eller skrifva det. Om vi nu antaga att det är fråga om tyska, så aktar du dig visligen för att taga lektioner i en "borgarskola" eller hos en lärare, som börjar med att plugga i dig grammatik och fortsätter med att plugga i dig grammatik, tills du om tre år kanske, om allt går väl, visserligen kan rätt böja en del tyska verb, men är alldeles oförmögen att läsa en enkel tidningsnotis — vi sakna icke exempel på sådan arbetareundervisning ens i landets hufvudstad.

Nej, gå och köp en enkel lärobok i de första grunderna och läs den, låt oss säga i två månader, eller tills du förstår ungefär hvartannat ord i en tidningsnotis eller en lättfattlig bok — det är inte nödvändigt att förstå hela meningar. Gå sedan och köp ett lexikon och lägg bredvid dig, då du läser, samt slå däruti upp de svåra orden. Det går långsamt att läsa i början, men det går. Lagar man så att man efter hand får nya böcker att läsa, hålles inträsset vid lif och nya ord inläras oupphörligt.

Är man inte allt för dum och lagom flitig, kan man genom denna metod

på ett halft år

lära sig läsa vanliga uppsatser; efter ett år läser man redan tysk filosofi, hvilket enligt mångas samstämmiga omdöme lär vara bland det svåraste här i världen.

Kan man därefter få tillfälle att lära grammatik och att tala, bör man naturligtvis icke försumma det.Men man bör icke tråka ut sig själf från början, när man är lycklig nog att få bestämma öfver sitt eget öde; mången stackars skolgosse får minsann inte det.

Och när du väl fått makt öfver tyskan, hvem vet om du icke en vacker dag — aptiten växer medan man äter — griper dig an äfven med engelska och franska. Och skulle du aldrig komma längre än att du nödtorftigt kan läsa språken, men begagnar denna färdighet till att taga reda på hvad snillrike män tänkt och velat, så blir du i alla fall mera bildad och i högre grad en sann människa, än mången ytlig sprätt eller fröken, som genom trägen öfning från barndomen lärt sig "parlera" franska med mer eller mindre äkta näsljud, men icke fått lära tänka, emedan det yttre skenet på fåfängans marknad alltid varit det förnämsta både för deras uppfostrare och dem själfva.

Kan du icke hinna så långt, som här blifvit sagt, så gå så långt du kan. Vi måste bli

ett upplyst folk,

om vi vilja bli ett fritt folk. “Snillet trifves icke i okunnighetens skräpkamrar“, sade en gång Tegnér. Men icke häller det sunda förståndet trifves där, och ett land, som ligger försänkt i okunnighet, är prisgifvet åt ett mindre antal klippska, vanligtvis hänsynslösa individer, hvilka alltid drifvas att missbruka sin makt till flertalets skada och egen vinning.

Och det är sannerligen icke något offer för den enskilda individen, om han med tanke på det allmänna beslutar bryta med gammal slentrian och börja det skenbart mödosamma arbetet att skaffa sig kunskaper för egen del, för vidare befordran till omgifningen. Det blir en möda, som äfven personligt lönar den djärfve, hvilken något vågar, och lönar honom på ett rikare sätt än han i början anar. Men man bör icke tråka ut sig själf från början, när man är lycklig nog att få bestämma öfver sitt eget öde; mången stackars skolgosse får minsann inte det.

Och när du väl fått makt öfver tyskan, hvem vet om du icke en vacker dag — aptiten växer medan man äter — griper dig an äfven med engelska och franska. Och skulle du aldrig komma längre än att du nödtorftigt kan läsa språken, men begagnar denna färdighet till att taga reda på hvad snillrike män tänkt och velat, så blir du i alla fall mera bildad och i högre grad en sann människa, än mången ytlig sprätt eller fröken, som genom trägen öfning från barndomen lärt sig "parlera" franska med mer eller mindre äkta näsljud, men icke

fått lära tänka, emedan det yttre skenet på fåfängans marknad alltid varit det förnämsta både för deras uppfostrare och dem själfva.

Kan du icke hinna så långt, som här blifvit sagt, så gå så långt du kan. Vi måste bli

ett upplyst folk,

om vi vilja bli ett fritt folk. “Snillet trifves icke i okunnighetens skräpkamrar“, sade en gång Tegnér. Men icke häller det sunda förståndet trifves där, och ett land, som ligger försänkt i okunnighet, är prisgifvet åt ett mindre antal klippska, vanligtvis hänsynslösa individer, hvilka alltid drifvas att missbruka sin makt till flertalets skada och egen vinning.

Och det är sannerligen icke något offer för den enskilda individen, om han med tanke på det allmänna beslutar bryta med gammal slentrian och börja det skenbart mödosamma arbetet att skaffa sig kunskaper för egen del, för vidare befordran till omgifningen. Det blir en möda, som äfven personligt lönar den djärfve, hvilken något vågar, och lönar honom på ett rikare sätt än han i början anar.

Bildningens lycka.

Om man är en okunnig drömmare af förut omtalat slag, som, uppfyld af längtan efter något okänt, dväljes i en omgifning, hvilken icke förstår en, men som nöjer sig med trånga hvardagsförhållanden, på hvilka en annan för länge sedan blifvit uppledsen; — om man är en sådan person, och en vacker dag, sedan man börjat läsa, finner sig vara en själsfrände till sådana män som en Göthe, en Schiller, en Geijer eller en Tegnér — visserligen en mycket, mycket obetydlig frände. men likväl i besittning af någon gnista från den ande, hvilken besjälat mänsklighetens ljusa förtrupper — så fins det säkert ingen himmel skönare än den, i hvilken man då känner sig vara. Det är en upphöjelse, hvilken ingen mäktar fatta, som icke erfarit den. Den kan icke beskrifvas, men man får kanske en aning om den, ifall man besinnar, att den oftast skygge drömmaren lidit mycket af sin olikhet med alla andra, och att han känt en ensamhet, som beröfvat honom tron på sig själf.

Bilden om befrielse från ett mörkt, beständigt fängelse, till frihet och bländande ljus, blir svag, jämförd med en sådan människas ställning; ty det ena gäller mera yttre förhållanden, medan det andra gäller något ojämförligt mycket känsligare: människans förnimmande inre, eller det, vi uppfatta som ett sådant.

Då den själfstuderade första gången finner sig kunna obehindrat läsa en uppsats på ett främmande språk, erfar han en känsla som knappast är mindre intensiv, om också af ett något annat slag. Den kan jämföras med — man tillåte jämförelsen — hvad en yngling förnimmer, då han första gången fått bevis för att han är man.Något liknande måste också de ynglingar ha erfarit, hvilka lagerkröntes inför hela landet vid idrottsspelen i det gamla Grekland. En känsla af berusande stolthet och jublande segervisshet.

Många erfarenheter — bland dem säkert också de ofvan skildrade — äro förbehållna ensamt åt den själfstuderande arbetaren.

Till honom komma förnimmelserna sedan han mognat i lifvets skola och kan reflektera, samt sedan han känt hela bitterheten i att stå utanför, medan de träffa andra studerande redan i pojkåren, då sinnet icke känner något större behof efter dem, utan allt inläres som en ufanläxa.

***

Den som täres af längtan att komma

upp till ljus

och en medveten syn på tingen, gör dumt, om han af missmodet låter sig förledas att dränka bekymren och sin intelligens i glaset; ty lugn får han ändå aldrig på den vägen, utan slutar med att bli antingen en hypokondrisk stackare eller en dålig människa. Bättre är då att med friskt mod kasta sig in i det nya, som rör sig i tiden, och att skaffa sig upplysning, obekymrad om alla svårigheter.

Fattar arbetareklassen sin ställning rätt, så finner den sig visserligen vara en fattig socknens son nere vid dörren i kyrkan, medan andra sitta längre fram i de bekväma herrskapsbänkarne. Men den skall också finna sig ha intelligens och kraft nog att taga reda på det, som förkunnas från vetandets predikstolar, och att tillgodogöra sig detsamma till sin egen och det helas välgång. Något liknande måste också de ynglingar ha erfarit, hvilka lagerkröntes inför hela landet vid idrottsspelen i det gamla Grekland. En känsla af berusande stolthet och jublande segervisshet.

Många erfarenheter — bland dem säkert också de ofvan skildrade — äro förbehållna ensamt åt den själfstuderande arbetaren.

Till honom komma förnimmelserna sedan han mognat i lifvets skola och kan reflektera, samt sedan han känt hela bitterheten i att stå utanför, medan de träffa andra studerande redan i pojkåren, då sinnet icke känner något större behof efter dem, utan allt inläres som en ufanläxa.

***

Den som täres af längtan att komma

upp till ljus

och en medveten syn på tingen, gör dumt, om han af missmodet låter sig förledas att dränka bekymren och sin intelligens i glaset; ty lugn får han ändå aldrig på den vägen, utan slutar med att bli antingen en hypokondrisk stackare eller en dålig människa. Bättre är då att med friskt mod kasta sig in i det nya, som rör sig i tiden, och att skaffa sig upplysning, obekymrad om alla svårigheter.

Fattar arbetareklassen sin ställning rätt, så finner den sig visserligen vara en fattig socknens son nere vid dörren i kyrkan, medan andra sitta längre fram i de bekväma herrskapsbänkarne. Men den skall också finna sig ha intelligens och kraft nog att taga reda på det, som förkunnas från vetandets predikstolar, och att tillgodogöra sig detsamma till sin egen och det helas välgång.Och många af de både egoisliska och för det allmanna bästa likgiltiga herrar, hvilka nu intaga de första platserna och i sin maktfullkomlighet blicka med förakt på det lägre folket, skola en dag finna hvad de nu icke ana, nämligen sig själfva distanserade af blusmännen, hvilka drifvas framåt af sin okufliga längtan efter

frihet och ljus.

*

Svenska beskattningförhållanden.

Bränvinsbeskattningens historia.

Samma riksdag, 1853—54, som nedsatte alla tullar, åttadubblade i ett enda slag den dåvarande bränvinsskatten.

Under Gustaf 3 och hans efterföljare hade bränvinsbrännandet varit statsmonopol; år 1810 frigafs bränvinsbrännandet på landet och kort efteråt äfven i städerna. Samtidigt infördes en bränvinsskatt på högst $2^1/_2$ öre pr liter. Som det emellertid var omöjligt att kontrollera hur stora mängder i själfva värket producerades inom en industri, som var utbredd öfver hela landet och fördelad på 30 till 40 tusen små brännerier, och enär förbättrade tillvärkningsmetoder gjorde det gamla beräkningssättet (efter pannrymden) onöjaktigt, blef följden, att sannolikt endast en bråkdel af det i värkligheten framställda bränvinet betalade den åsatta skatten. Skatten, hvars samlade belopp år 1810 uppgick till 820,000 kr., hade därför, trots befolkningens och välståndets tillväxt, år 1850 endast stigit till 840,000 kr.

Vid riksdagen 1853—54 höjdes emellertid skatten med ens till 50 öre pr kanna (= 19 öre pr liter). Nästa riksdag, 1856—58, höjdes den ytterligare till 60 öre pr kanna; år 1867, första riksdagen efter representationsförändringen, sattes den till 70 öre, år 1871 till 80 öre, år 1879 en kr. pr kanna; med införande af det nya måttsystemet afrundades beloppet uppåt till 40 öre pr liter, hvilket till sist år 1888 ytterligare höjdes till 50 öre pr liter.

Tillvärkningskostnaden för 1 liter svenskt bränvin gick efter kontrollbyråns beräkningar år 1890 till 13,03 öre pr liter. Bränvinsskatten till staten utgör alltså nära 400 procent af varuvärdet — oafsett de till kommunerna m. fl. utgående försäljningsafgifterna, som ensamma för sig torde uppgå till i medeltal ungefär 240 procent af tillvärkningsvärdet.

Bränvinet är helt visst en utmärkt skattekälla, och ingen torde misstycka att den användes; man får blott ej glömma bort, att äfven bränvinsskatten är en *skatt* och därtill en sådan, som enligt sin natur i alldeles öfvervägande grad drabbar den obemedlade befolkningen.

*

Svenska Folkets Öreskrifter

N:r

1.

Veta, vilja, vinna af redaktör *Mauritz Hellberg*

5

öre.

„

2.

Folkens vandringar af filosofie doktor *O. W. Ålund*

10

„

„

3.

Profeterna — oppositionsmännen inom Israels folk af *L.*

10

„

„

4.

Ordens-humbugen af redaktör *Axel Svenson*

5

„

„

5.

Egna hem på egen torfva af skriftställare *J. Stadling*

5

„

„

6.

Lungsoten och dess bekämpande af läkaren d:r *Paul Rosenius*

10

„

„

7.

Bönderna och deras naturligaste bundsförvanter af *L—t*

5

„

”

8.

Vårt insjöfiske. *Huru skall del förbättras?* af ordföranden i Värmlands läns fiskeristvrelse, medicine o. filosofie d:r *Carl Cederström*

10

”

”

9.

Hänförelsens makt och betydelse af *En återkommen svensk-amerikan*

5

”

”

10.

Medeltidens bonde af skriftställare *August Strindberg*

5

”

”

11.

Förklaringen af människans rättigheter af skriftställare *Ernst Wallis*

10

”

”

12.

Europas kineser af redaktör *Valfrid Spångberg*

5

”

”

13.

Mera ljus., *Några ord till arbetareklassen om själfundervisning* af redaktör *K. J. Gabrielsson*

5

”

”

14.

Sveriges småbönder. *Ett ord till de frisinnade, i landet* af redaktör *Viktor Larsson*

5

”

”

15.

Skogshushållning. *En hjälpreda för smärre skogsägare* af jägmästare *Hugo Samzelius*

10

”

*

Svenska Folkets Öreskrifter

utkomma under år 1898 kvartalsvis, och med minst *fem* skrifter i hvarje kvartal.

Hela årgången kan rekvireras å posten till ett pris af 1 (säger *en* krona), postarvodet inberäknat.

Öreskrifterna försäljas dessutom genom Folkupplysningsföretagets expedition (Humlegårdsgatan 16, Stockholm), genom särskilda länsagenter och platsförsäljare, samt slutligen genom hvarje välförsedd bokhandel. Hvarje skrift kan erhållas för sig, till pris af *5* à *10 öre.*

*

Anmärkningar och förslag i fråga om öreskrifternas expediering och spridning torde benäget adresseras till Expeditionen.

Svenska Folkets Öreskrifter

spridas och försäljas landet rundt enligt en särskild skriftspridningsplan, i hvilken en hvar intrãsserad förening eller enskild person uppmanas att medvärka. Den, som det gör, bidrager därigenom till folkets upplysning, på samma gång han kan bereda sig en afsevärd och lätt förtjänt biinkomst.

Enligt den faststälda skriftspridnmgsplanen antaga vederbörande länscentralstyrelser inom de organiserade rösträttsföreningarna, arbetare- och fackföreningarna, nykterhetsföreningarna, fredsföreningarna o. s. v. **länsagenter** (landskaps- eller distriktsagenter), hvilka förestå, leda och öfvervaka öreskrifternas försäljning inom länet, antaga platsförsäljare i de olika kommunerna, å de större arbetarecentra etc. samt kvartalsvis värkställa redovisning till Folkupplysningsföretagets expedition.

Till **platsförsäljare** antagas intrãsseräde och för ordentlighet kända personor, hvilka äro i liflig beröring med befolkningen å sin ort. De, som vilja tjäna den goda saken såsom platsförsäljare, torde sålunda skyndsamt anmäla sig till vederbörande länsagent och med honom öfverenskomma om försäljningen, om provision o. s. v.

Upplysning om länsagenternas namn och adress återfinnes i Aftonbladets Halfveckoupplaga, Folkbladet, Morgontidningen och Stockholmstidningen, första numret i hvarje månad.

*

Folkupplysningsföretagets adresser.

Alla meddelanden i redaktionsärenden torde adresseras:
Folkupplysningsföretaget.
Redaktionen.Stockholm.

Alla meddelanden, som röra öreskrifternas försäljning oeh expediering, torde adresseras:
Folkupplysningsföretaget.
Expeditionen.Stockholm.

Redaktören träffas dagligen 5—6 e. m. **Valhallavägen 45 B. Allm.** tel. 48 07.

Expeditionen är öppen dagligen 1—2 e. m. Humlegårdsgatan 16.

Tidningar och tidskrifter, som göra Svenska Folkets Öreskrifter till föremål för omnämnande eller granskning, torde benäget sända sina uttalanden till Öreskrifternas redaktion.
